

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

48. **निर्देशक.**

30 novembre 2022.

陈鹤琴 吴晓 陈鹤琴 吴晓

**Druga obletnica volitev 28. no-
vembra 1922.**

Slovenci imamo staro navado, da se radi spominjamo različnih obletnic. Slavimo obletnico veselih dogodkov: rojstva, poroke, srečne vrnitve in enakih slučajev. Stajarski Slovenci pa imamo tudi star običaj, da se spominjamo še po več letih žalostnih dogodkov. N. pr.: obletnice smrti očeta, mame, ali drugih članov rodbine, nadalje obletnice požara, povodnji in enakih nezdod. Posebno žalostne pa so obletnice v naših družinah, ko se spominjamo, dneva, ko je padel daleč na bojni poljani oče, brat, žena ali kak drugi naš dragi. Spominjamo se kot politiki tudi važnih političnih dogodkov, ki so se dogodili pred leti. Mi Slovenci imamo kot narod žal zaznamovati po večini žalostne obletnice. Ena izmed takih obletnic je spomin na volitve v ustavotvorno skupščino (državni zbor) dne 28. novembra 1920. Tega dne so romali volilci na volišča. Tam jih je čakalo sedem volilnih škrinjic. Ko smo stopali pred komisijo, se nas je lotevala neka negotovost. Roka se nam je neodločno pogrezala v odprtine volilnih škatljic. ▲ ko smo izvršili svojo volilno dolžnost, smo se radovedni vračali na svoje domove z mislijo: Ali bo kaj boljše?

Sedem strank. — Obljuba.

Volilci smo morali izbirati med strankami, ne več med osebnimi kandidaturami. Volilne skrinjice so bile postavljene za te-le stranke: 1. Slov. ljudska stranka (Kmetška zveza), 2. demokratska stranka (liberalci), 3. Samostojna kmetijska stranka, 4. narodno-socialistična stranka, 5. social-demokratska stranka, 6. prekmurska liberalna stranka (virstvena) in 7. komunistična stranka. Za politično neodločene in nezrele volilce je bilo prilike dovolj, da izbirajo. Nezadovoljniji so iskali novih strank, ker so upali, da jim bodo nove stranke z novimi možmi prinesle raj na zemljo. Obljub je kar deževalo. Kmetje, obrtniki, invalidi, viničarji, delavci, državni nameščenci, vsi, prav vsi so pričakovali, da se bodo obljube, ki so jih tresli iz agitatorskih torb samostojneži, socialisti, demokrati in komunisti, obistinile. Osobito »Samostojna« in socialdemokratska stranka ni sta štedili z obečanji. Samostojni so na shodih, z letaki in v »Kmetijskem listu« obljubljali: 1. znižanje davčnih bremen, 2. zmanjšanje števila vojaštva, 3. znižanje uradništva, 4. odpravo draginje. Socialni demokrati pa so obljubljali: a) razdelitev zemlje med delavce in viničarje, b) odpravo draginje, c) odpravo vojaštva, d) zboljšanje razmer za delavske sloje, e) oskrbo invalidov in sirot, f) republiko. Tudi liberalci in narodni socialisti so imeli pred volitvami polne zaloge visokoletečih zračnih obljub. Volilcem so obljubljali po stari slovenski prislovice:

Zlate gradove obetajo,
Pa črnih koč ne gleštajo.

Slovenska ljudska stranka ni trosila obljub. Kot stranka, ki izhaja iz slovenskega ljudstva, je stopila v volilni boj z gesli, ki so izražena v njenem krščanskem, socialnem in gospodarskem programu. Ena glavnih njenih programnih točk je bila avtonomija Slovenije. Naša stranka je šla v volilni boj z zahtevo po popolni državljanski svobodi, plemenski in verski enakopravnosti, socialni pravičnosti, enakomerni razdelitvi krvnega in denarnega davka, zahtevala je odpravo krivic pri vojaštvu ter mnogo drugih že itak znanih naših zahtev. Okoli naše Slov. ljudske stranke se je zbralo nad 28.000 zvestih in značajnih mož in mladencev. Dasi ravno nismo dosegli absolutne večine, — vendar smo bili izmed vseh sedem strank najmočnejši.

Samostojni in demokrati stopijo v vlado. — Socialni demokrati jo tiho podpirajo.

Komaj je vlak pripeljal Pucija, Ureka, Mermolja, Drofenika in druge v Beograd, že so stopili v vlado. Pucelj je postal minister. Isto so učinili trije demokrati iz Slovenije: Postali so ministri: dr. Kramer, za njim dr. Kukovec in dr. Zerjav. Socialni demokrati z Etbinom Kristanom na čelu pa so od 28. nov. 1920 do danes vedno na skrivnem podpirali vlado. Pozneje bom dokazal, zakaj. Odkar obstoji sedanja vlada — te dni bo ravno dve leti od tega — je v zgodovini naše države zapisana cela veriga kršitve svobode in pravic našega ljudstva, doba, ko so se nalagali posebno kmetskim davkoplačevalcem neznosni davki (novi in stari), ko je vlada umetno dvigala draginjo življenjskim potrebščinam, ko je zacvetelo v naši državi izmozgavanje nižjih in p. srednjih stanov, verižništvo, podkupovanje. Pod sedanjo vlado se na eni strani z beograjsko lopato razmetuje milijarde davčnega denarja, kojega se drži krvavi znoj kmetskih, obrtniških in delavskih rok, a na drugi strani z novimi in zvišanimi davki, takсами, neznosno carino, trošarino, visoko poštnino, desetkom, dražjim tobakom, z monopolnimi dajatvami od soli, petroleja, sladkorja, vžigalic in bencina itd. itd. Kuma-

nužnejšev vijak izmogočava ubožne in manjpremožne sloje. O »uspehih« glede vojaštva, centralizma in nereda govorim še v nadaljnjih odstavkih.

Avtonomijo so nam prodali. — Izročili nas na milost in nemilost centralizmu.

Z vidovdansko ustavo so vladne stranke vkovala naš narod v srbijanski centralizem. Ko se je po razsulu stare Avstrije ustanovila naša država, so nam Slovenecem in Hrvatom srbski državniki resno obljubili samostojnost (avtonomijo) slovenskih in hrvatskih pokrajin v okvirju velike Jugoslavije. Avtonomija bi pomenila toliko, da bi Slovenci v združeni Sloveniji sami odločevali, kako bi se uporabljali od nas vplačani davki, kake bi bile naše šole, kje nastanjeno naše vojaštvo, kako bi se z njim postopalo, kako bi se regulirale reke, potoki in hudourniki, kako se pospeševale vse panoge narodnega gospodarstva. Mi sami bi z našim denarjem — ki vandra sedaj v Beograd — podpirali invalide in sirote. Naši sinovi bi imeli v uradih kruh, ne pa tuji Wranglovci. Slovenska beseda, pisava in običaj bi imela prvo mesto, prvo veljavo. A danes! Sedaj ima o tem edino pravico odločevati Beograd. Ko so nas na Vidov dan leta 1921 demokrati in samostojneži v Beogradu vkovali v okove centralizma in ko danes čutimo te okove, se spominjamo nazaj na volilni dan 28. novembra 1920. Kdo je zakrivil vso to nesrečo, ki je prišla nad nas? Oni nesrečni volilci, ki so metali v svoji nezavednosti kroglice v volilne škrinjice Samostojne, demokratske in socialistične stranke.

Samo eno vprašanje: Ali je kaj boljše?

Naša država, v kateri bivamo Slovenci, Hrvati, Srbi in še več drugih narodnosti, je tako obsežna, po nara-
vi tako bogata, da bi lahko vsa plemena živel v sreči
in zadovoljstvu. A sam satan nam je prinesel Pribiče-
vičev duh prostozidarstva, protikršćanstva, duh brez-
verstva. Samo sovraštvo, sami spori, samo izmzgava-
nje bližnjega; krščanske bratovske ljubezni do bližnje-
ga, do brata-trpina zamanj pričakuješ od sedanjih brez
vercev, ki so na vladi. Ne da bi jih je nazivati list kato-
liških Bunjevcev z »Hudičevi hlapci.«

Kaj so nam vse prinesle stranke, ki so v beograjski vladi zadnji dve leti: nove in zvišane stare davke, monopol na sol, vžigalice, trošarino na sladkor, n'znosn zvišane cene na tobak, povišan desetek, nove takse, pristojbine na vozove, oddajo konj, vprege in vozov vojaštvu, trpinčenje naših sinov pri vojakih, smrt in bolezen tisočim naših fantov, Wranglovce, odpust slovenskih sinov iz državne službe, vpeljavo nepotrebne cirilice, preganjanje katoliškomislečih učiteljev, batnanje in pretepanje, korupcijo, velikanske nove dolgove, sovraštvo z vsemi sosedi, novo vojno nevarnost, nove kanone, zanemarjanje invalidov in sirot. Če bi hotel našteti vse lumparije in zapisati s številkami vse zapravljanje ter ogromne svote, ki izginejo v malhe vladi-novcev, trebalo bi napisati cele knjige . . .

Boga so zavrgli, zato jim je on odrekal svoj blagoslov. Pašič, Pribičević, Žerjav, Pucelj in kakor se že vsi ti hlapci brezverstva zovejo, so se zakleli, da je treba predvsem zmanjšati moč katoličanov. Udariti s strdanjem katoliško duhovščino, uničiti katoliške šole, katoliško učiteljstvo preganjati do skrajnosti, s fašisti uničevati imetje in življenje katoliških vodilnih mož in organizacij, to je prvo delo sedanjih vladinovcev. Enako kot katoličanom se godi tudi drugim, ki slepo ne trobijo v Pribičević in Pašičev rog. Nezadovoljstvo povsod; nezadovoljstvo ubija srečo in blagostanje v državi. Zapravljanje narodnega in državnega imetja, ničvredno gospodarstvo vlade in višjih uradnikov na vseh koncih in krajih pa nam tira draginjo kvišku in kvišku, a denarna vrednost pada in pada. Ob sprejetju ustave l. 1921 je veljala naša krona v Curihu 3.50 švicarskih vinarjev, a letos je že padla na 1.50. Tako gremo doli in doli . . . Dokler bodo zatiralci prave svobode v Beogradu na krmilu, dokler bo ljudstvo volilo samostojne in demokratske zapravljivce, tako dolgo ne bo boljše. Ob ustanovitvi Jugoslavije in do volitev leta 1920 je bilo desetkrat bolje kot sedaj. Tega nihče ne more tajiti.

A nekaj so vendar dosegli . . .

Kdo in za koga? Pucelj, ki je bil prej na kantu, je danes milijonar. Radi dolgov je zbežal nekaj let pred volitvami v Ameriko. Sedaj je dal hčerki več stotisoč kronske doto in si uredil posestvo in hiše kto graščak. — Urek je posedal podrtlo hišo v Globokem. Te dni se je preselil v prešerno novo palačo, ki si jo je zgradil v času največje draginje. Prej do vratu zadolžen, danes visokoletiči bogataš. — Mrmolja je kot begunec s 1000 kronami privdral v naše kraje. Danes je lastnik dveh posestev. Leta 1921 je kupil za pol milijona gosposko posestvo, nabavil si za več sto tisoč kron pohištva. Odkod je vzel te svote? — Pri Majcenu in Drogeniku se vrši ista povest. Kmetje, delavci, viničarji in obrtniki poginjajo pod težo novih bremen, a Puceljevi preroki si polnijo žepe. Dane obljube pa niso prav nobene izpolnili.

Enako je z demokrati. Zerjavo je koroški svinec nesel milijone, prej ni gleštal počenega groša, danes je težek milijonar. Trboveljski dr. Kramer je prišel »suha« v politiko, a vprašajte danes njegovo sosesčino.

Pa boste rekli: Če so vsi drugi, socialni demokrati že gotovo niso zobali iz vladnih beograjskih jaslí. Delavci, železničarji in drugi nižji sloji, ki so glasovali za socialne demokrate, vprašamo vas: Ali so vaši voditelji: Kristani, Golouhi, Kopači, Kisovarji za vas kaj storili v Beogradu? Za vas ne, pač pa za sebe! Anton Kristan je dobil od vlade upraviteljstvo Friderikovih veleposestev in je danes milijonar. Etbin Kristan je dobil lepo nagrado od vlade, postal je izseljeniški komisar v Novem Jorku. Nabasal si bo dolarjev. In vi delavci, ki ste dali socialnim demokratom leta 1920 svoje glasove, boste čakali na kak njihov resen korak v vaš prid do sv. nikoli.

Ob drugi obletnici volitev v ustavotvorno skupščino smo prišli do zaključka, da tako ne sme iti naprej. — Naša lepa in ed narave oblagodarjena država ne sme propasti. Zabavljanje čez nasprotnike, jadikovanje čez slabe čase, vse to nas ne bo spasil. Ljudstvo! Pripravi se temeljito in skrbno na nove volitve, da popraviš ono, kar si zakrivilo dne 28. novembra 1920!

Organizirajmo se vsi dobromisleči — tudi taki, ki ste bili zapeljani v naši krščanski Slovenski ljudski stranki. Od moža do moža, od hiše do hiše širimo naš krščansko, slovenski, socialni in gospodarski program. Zima je tu! S tečaji, zaupnimi in javnimi sestanki po okrajih, župnijah in vaseh zberimo in utrdimo naše ljudi, da ob volitvah ne bodo ljudje kolebali sem in tje in zopet šli med zapeljane.

V vsako hišo »Slovenskega Gospodarja«, ki bo kot stalni misijonar učil in bodril naše ljudi za našo pošteno stvar.

Dve leti trde, hude šole smo prestali, na svojem lastnem hrbtu čuti vsak »dobrote«, ki so nam jih samostojni in demokratski prinesli iz Beograda. Torej pa vsi skupaj na bojne volilne priprave, da popravimo, kar smo leta 1920 zakrivil.

Izkoriščevalci in pijavke.

Oblastniki Pašičeve vlade so vrgli sedaj, ko je njih režim že blizu konca, vse obzire na stran in dan na dan se razkrivajo umazanejše in ostudnejše nakane teh ljudi, ki nimajo pojma o odgovornosti in poštenju. Marsikaj smo že doživeli, kaj takega pa še ne. Evo, nekaj kričečih primerov iz zadnjih dni!

Kakor da si hočejo oskrbeti dobro penzijo, tako so si oblastniki po Pašičevih navodilih oskrbeli ogromno svoto denarja pod imenom kredita za oboroževanje in opremo vojske. Vladni poslanci, ki ne tvorijo niti dobre tretine parlamenta, so izglasovali vojni kredit v iznosu od 3 milijard in 200 milijonov kron in k temu hočejo še priklopiti 2 milijardi posojila, ki ga daje francoska vlada in ki se bo porabilo kot plačilo dosedanjih nabav za vojsko.

Na račun vojske in pod pretvezo vojaških potreb se je v Srbiji že od nekdaj in sicer največ goljufalo. Ob-
lastniki so venomer prikazovali narodu nevarnosti od
vseh strani in ko so ga dovolj zbegali, so si nakazovali
kredit za kreditom, narod je pa ob pravi nevarnosti ved-
no raztrgan in nepreskrbljen nosil glavo na sejm. Tako
je ob umiku črez Albanijo večina od 30.000 rekrutov po-
mrila najstrašnejše smrti, ker pri vseh kreditih, ki so
jih pobasali Pašič in drugi oblastniki, ni imela ne ob-
leke in ne hrane, tako so v balkanski vojni dobili srbs-
ki vojaki mesto kožnatih — papirnate opanke, tako je
dobivala srbska vojska v svetovni vojni s peskom po-
mešano moko, pokvarjen in zastrupljen fižol ter vse-
mogoče pokvarjeno in slabo, samo ne najpotrebnejšega
radi dobičakaželjnosti in grabežljivosti svojih oblastni-
kov, ki so z brezvestnimi špekulanti sklepali brezvest-
ne kupčije na račun naroda in njegovih sinov-vojakov.

Nekdaj je bil srbski, danes je pa SHS vojak raztrgan in lačen, vlada pa spravlja vedno večje svote iz narodnega premoženja in davkov na stran pod imenom kreditov za vojsko. Celo izkoriščevalno družbo vodi ministrski predsednik Nikola Pašić. Ko so pred kratkem pregledovali seznam izdanih koncesij — oblastnih dovoljenj za raznovrstne posle in podjetja, so tolikokrat naleteli na Pašičevo ime, da jih je začelo zanimati. Steli so in šteli ter našeli, da se je staremu in mlademu Pašiću izdalo v teh letih vsega skupaj — 167 koncesij za raznovrstna podjetja. Tu izkoriščanje državnih gozdov, tam rudnikov, tu mlini in žage, tam lov, tu zastopstvo kakega tujega bančnega ali trgovskega podjetja, potem uvoz in izvoz in tako dolga vrsta mastnih spekulacij.

Se več se pa za zasluzi s tem, kar je delal in še dela Pašič brez vseh koncesij. Ni še bilo nabave ali liferacije v naši državi, da ne bi bil pri njej z velikim profitom udeležen sam Pašič, ali pa njegov sin Rade. Ob velikem vojnem plenu in vojni odškodninah so ostale vojne sirote praznih rok, Pašič si je pa velikanske svote pridjal

k svojemu velikemu premoženju. Dohodki iz od državnih organov upravljanih posestev tujih državljanov ali sekvestur so bili določeni za podporo invalidov, vojni oškodovancev in sirot, pa vsi ti reveži so od tega le malo dobili. Nekaj časa so se izdajale podpore največ po 1000 dinarjev za reveže, ki so v vojni vse izgubili, pa tudi to se je kmalu ustavilo, češ, da so vsa sredstva že izčrpana. Z vojnimi plenom in z vojnimi odškodninami je upravljala Pašičev prijatelj pravosodni minister dr. Markovič in doznalo se je, da so bili samo njegovi in Pašičevi prijatelji deležni velikih podpor iz teh zakladov in dohodkov. Med imeni teh »revežev in oškodovancev« najdemo celo vrsto srbskih in židovskih bankirjev, podjetnikov in raznovrstnih verižnikov.

Ko so invalid začeli groziti, da napravijo vladi veliki škandal, ki bo odmeval po celem svetu, če ne izpolni svojih obljub in ne reši invalidskega vprašanja, je Pašič le našel toliko denarja, da je začel invalidskim odbornikom, ki so se utaborili pred vlado, izplačevati dnevnice — najprej po 80, potem pa po 100 dinarjev. S tem je hotel invalidske odbornike pridobiti na svojo stran in če bi padla njegova vlada, bi jim sladko in otoplo dejal: »Vidite, moji dragi, vse bi vam bil dal, a sedaj pa ne morem, ker pada moja vlada. Dnevnice sem vam dajal in iz tega lahko vidite, kako dobro sem mislil z vami...« Seveda, če bi Pašičeva vlada trdno stala, bi tudi invalidski odborniki v Beogradu brez dnevnice stradali in trpeli, kakor pač vsi drugi invalidi v naši državi.

Iz strahu pred koncem današnjega režima se je tudi toliko skrbelo, da pride čimprej milijardni vojni kredit pod streho. Pašič se je bal, da izgubi svoje ljudi, če ne vidi pri njemu polne vreče denarja in če ne more nastopati kot dober Miklavž z bogatimi darili za vsako podporo njegove politike in vlade. Izglasovanje kredita ni delalo skrbi. Vlada ima svojo glasovalno mašino v zbornici in da ta zadostuje, se je oskrbelo z znano nezasišeno odstranitvijo 59 komunističnih poslancev in s politiko Beograda proti Hrvatim. Važnejši je bil liferant, ki bi dal oblastnikom dovolj zaslužiti, in tudi ta se je našel, da pa stvar v javnosti lepše izgleda, so tako-le postopali pri njegovi izbiri:

Po sprejemu kredita se je sestavil poseben ministerki odbor, ki naj bi proučeval razne nabavne ponudbe. Pojavila sta se dva agenta, neki Kondić in neki Aranđelović, kakor da — zastopala vsak svoje podjetje in ministri so modrovali, katero bi bilo bolje, končno so se pa odločili za Kondića. Pozneje se je pa dognalo, da oba agenta zastopata eno in isto tvrdko, ki je bila seveda že poprej dogovorjena s Pašičem in vojnimi ministrom, da bo ona sama »diferala« in da bo dala tudi primerno zaslužiti. Izbiranje in proučevanje ponudb v ministerstvem odboru je bila navadna, dogovorjena igra in ministrom, ki so jo igrali, bo gotovo kaj izdatnega odpadlo.

Dobrih pet milijard sprejetega vojnega kredita s francoskim posojilom vred, to je mnogo denarja, dosti izkoriščevalcev in pijavk se bo našlo, Pašič je pa tudi za druge poskrbel. Ko so se pajdase iz širšega kroga cedile sline po literacijah, ki si jih je za sebe, za svojega sina in za svoje najozje zaupnike pridržal, je našel Pašič takoj tolažljivo besedo: Ne bojte se, bratje radikali in demokrati, to še ni vse! Zidali bomo v Bosni veliko fabriko za orožje in za njo se bo »diferalo« lahko še leta in leta, predno se vse uredi in tudi potem ne bo manjkalo zaslužka.

Tako vlada sedaj splošno zadovoljstvo v vladnem taborju, pijavke so site in da jih v siti lenobi ne bi motila neprijetna misel na hrvatski blok in na celokupno opozicijo v parlamentu, so tudi skupščino poslali na počitnice do 2. decembra.

Na korajžo nas vabijo.

Nekateri naši ljudje pravijo, da se ne splača baviti se s »Samostojno« stranko. Narod je »Samostojni« povsod obrnil hrbet. Po njih delih so jih spoznali, samostojne zapeljivce. In naše ljudstvo obračunava sedaj s temi nesrečniki tako, kakor obračunata oče in mati z zapeljivcem. Z brezovko ali grčavo palico ga tirata od hiše proč. Taka usoda je zadela tudi one prešernejše, politične goljufe in zapeljivce, ki so dne 28. novembra l. 1920 pri volitvah spravili v nesrečo ne samo slovenskega kmeta, temveč celokupen slovenski rod. Da jih otmemo pozabljenosti, je treba, da od časa do časa beležimo, kako se godi našim »prijateljem« v samostojnem taboru, kako pišejo, kako govorijo pred ljudstvom, a kako delajo v Beogradu.

V »Kmetijskem listu« piše znani izbeglica iz goriške Vrtojbe Mermolja, da se ne boji za Stajersko. Seveda se mu ni treba bati, ker itak pri nas nima kaj več iskati. Pravi, da položaj »Samostojne« ni ravno obupen. To se reče z drugimi besedami: Prišli so do prepričanja, da jih narod ne mara več. Dragoceno priznanje. Mermolja sam piše: »Pred časom sem prišel na potovanju (!!!) v kraj, kjer je dobila naša (SKS) stranka 150 glasov. Rečem nekemu, da bi imeli tu shod. Pa mi pravi: »Kaj hočete? Dobra nam ne prinesete, slabega pa je itak dovolj.« In Mermolja ni smel govoriti v tistem kraju. S svojim adjutantom, bivšim glavnim tajnikom Samostojne Konrad Brusom jo je moral na tihem po stranskih potih pobrisati iz tistega kraja. In ta kraj se zove Sv. Jakob v Slov. gorah. Takih krajev, kjer je naše ljudstvo spoznalo, da je na Stajerskem Mermolja zapeljal ljudstvo pred brezno gospodarskega in narodnega propada, je na stotine. Ljudem so se po vseh selih odprle oči. Sedaj se Mermolja, Drogenik in Dobnik (Urek pa se še vedno kuja!) tolažijo s tem, da »bo že bolje.« Saj je Mermolja napisal v zadnjem »Kmetijskem listu«:

»Klerikalci bi mogli k večjemu še enkrat pokazati, kaj da zmorejo.«

Val obsodbe goljufive »Samostojne« gre med ljudstvom naprej, kakor mogočen vihar. Najhujše »samostojne« trdnjave padajo, ljudstvo ne mara več slišati govorov samostojnih poslancev in agitatorjev. Pri nas na Stajerskem si ta stranka ne upa več prirejati javnih shodov, razun če pošlje kak okrajni glavar Pucju na pomoč cele kolone žandarjev. Naziva »samostojnež« se vsak pošten človek sramuje. Dogodili so se slučaji, da hočejo ljudje vložiti tožbo za razžaljenje časti, ako kdo koga naziva »samostojnež«.

In dasiravno voditelji Samostojne vidijo in čutijo vse to, vendar se delajo slepe in gluhe. Čitateljem »Slov. Gospodarja« je gotovo znano, da ptič noj (po nemško: Straus), ko opazi nevarnost in ne more več uteči, vtakne svojo glavo in vrat v gosti grm, misleč: »Jaz ne vidim preganjalca in tudi on mene ne bo opazil.« Dasiravno samostojnežev do mala nihče več ne mara, vendar se še vsiljujejo našemu ljudstvu, še vedno kličejo drug drugega na korajžo. Svojo neznanost, svojo borno število hočejo spajati ti ljudski zapeljivci z vsemi onimi strankami, ki niso v našem taboru. Podobni so nekdanjim malim Črnogorcem, ki so ob vsaki priliki naglašali: »Nas in Rusov je 100 milijonov.« Ne slepijo samo ljudstva, temveč tudi sami sebe. Strašijo nas s svojimi mesarji in vojnimi dobičkarji ter birti, ki so baje na Kranjskem njihovi pristaši. Mermolja in »Kmetijski list« smatrata, da radi teh ljudi z usnjatimi suknjami in obširnimi trebui njih stranka stoji na Kranjskem dobro.

Mi pa pravimo: Vse klicanje na korajžo samostojnim zapeljivcem ne bo nič pomagalo. Zapeljivce in coprnice so nekaj zažigali na grmadah, a ljudstvo danes samostojne politične goljufe in zapeljivce meče na — cesto.

Ob 12. uri je od samostojnih prerokov zapeljan narod spoznal, da je bil na krivi poti, na poti propada.

Socijalni tečaj

za kmetijske fante in može v dneh 27., 28. in 29. decembra
Predavanja in predavatelji:

- I. Kmet v zgodovini: 1. Zgodovina kmetijskega gospodarstva v Srednji Evropi (dr. Korošec). 2. Zgodovinske borbe kmetijskega stanu (M. Krajnc). 3. Najnovejša zgodovina kmetijskega gospodarstva (dr. Basaj). 4. Kmet kot delavec, obrtnik in trgovec v moderni dobi (dr. Korošec).
- II. Kmet in gospodarstvo: 1. Zadrugištvo (dr. Basaj). 2. Zavarovanje (Vinko Razgoršek). 3. Velikost kmetijskega gospodarstva obrata (poslanec Sušnik). 4. Agrarne reforme (poslanec Sušnik). 5. Posel in delavec (M. Krajnc). 6. Kmetijska proizvodnja (učitelj Košar). 7. Cene kmetijskih pridelkov (učitelj Košar). 8. Cene živini in mesu (J. Kos). 9. Izvozna in uvozna politika (poslanec Sušnik).
- III. Kmet kot član človeške družbe: 1. Kmet in rodbina (dr. Kulovec). 2. Kmet in občina (J. Vesenjaj). 3. Kmet in država (dr. Hohnjec). 4. Politika (dr. Kulovec).
- IV. Kmet in proročja: 1. Splošna, politična, gospodarska izobrazba kmeta (dr. Ogrizek). 2. Kmet in vera (dr. Jeraj). 3. Orel (J. Krošl). 4. Zmaga naših idej (dr. Hohnjec).

Izobraževalna društva, Orli, Mladeniške zveze, Kmetijske zveze!

Poslajte na tečaj najposposnejše in najdelavnejše svoje odbornike in sodelavce, mladeniče in možel — Prijavite jih kmalu! Prijavo pošljite na »Tajništvo Slovenske krščansko-socijalne zveze, Celje, hotel Beli vol.« V prijavi sporočite tudi: 1. starost. 2. predizobrazbo (šolo). 3. poklic.

Tisti, ki želijo skupno hrano vse 3 dni, naj pošljejo obenem s prijavo 220 K. Kdor želi hrano samo 2 dni, naj pošlje 150 K, za samo 1 dan pa 75 K. Stanovanja bodo brezplačna. Zato tisti, ki bodo imeli svojo hrano, na tečaju sploh ne bodo imeli nikakih stroškov.

Vsak udeleženec se s prijavo zaveže, da bo vse 3 dni na tečaju vztrajal in se predavanj redno in točno udeleževal. Le tako bo imel od tečaja tudi korist!

Tajništvo SKSZ v Celju.

Filipov:

Denar in gospodarstvo.

Zadnjič je gornjeradganski dopisnik »Slovenskega Gospodarja« lepo izračunal in pokazal, kaj ima dandanes tisti v vrednosti, ki je imel pred vojsko v hranilnici 300 K. Danes si hočemo malo pogledati, zakaj je vrednost naše krone tako močno padla in zakaj še vedno pada, čepravno so jo skušali zadnje mesece umetno dvigniti.

Podedovan greh.

Prva in glavna krivda manjvrednosti naše krone je svetovna vojska in gospodarstvo bivše avstrijske uprave za denarjem. Zlato, kar so ga imeli za podlago za papirnate krone, so večinoma zapravili, kajti od 1300 milijonov kron zlata je bilo koncem vojske le okroglo 240 milijonov, papirnatega denarja pa je bilo ob začetku vojske pri avstro-ogrski banki za 4500 milijonov kron, ob koncu vojske pa za okroglo 50.000 milijonov, torej več kot desetkrat toliko. Ta greh smo mi podedovali. Na ozemlju, ki je prej bilo pod Avstrijo in Srbijo in je sedaj jugoslovansko, smo imeli okroglo devet del avstrijskih kron. Toda še bi se dalo stvar razmeroma urno urediti, ako bi si vzeli za vzgled Čehoslovaško, ki je

tudi imela samo avstrijske krone, pa jih je znala iz lastne moči s svojim premišljenim načinom gospodarske dvigniti, da ima danes njena krona že približno osmi del predvojne vrednosti, čepravno je bila prej ob prevratu ravno toliko vredna, kakor naša. Kar se je posrečilo Čehom, bi se lahko tudi nam, ker imamo še v marsičem ugodnejše pogoje.

Kako so z našo krono gospodarili?

Znano je, da so našo krono najprej navezali na dinar in dinar je bil Beogradu in demokratskim finančnim ministrom državni denar, v jedru le malo več vreden, kakor krona. Računanje s krono so najprej izpoderili v bivši Srbiji, potem pa v naših pokrajinah. Prvi večji udarec po vojni so dali naši kroni s tem, da so jo po volji demokratov drugi markirali ali zigosali ter nam pri tem odvzeli peti del (20 odstotkov), potem pa preostalo zamenjali v razmerju 1:4. Že samo na sebi smo s tem izgubili naenkrat okroglo tri četrtine našega premoženja v denarju.

Toda veliko hujše so bili udarjeni še oni, ki so imeli pred vojsko vloženi denar, kajti beograjski demokratski modrijani niso nič ločili predvojnih, medvojnih in po-vojnih hranilnih vlog. Oni so diktirali: krona je krona, kakor krava je krava, pa naj bo najlepša ali najbolj mršava, naj bo živa ali samo naslikana.

Vedno več papirja!

Dobro, preboleli smo hud udarec, ki smo ga dobili z zamenjavo. Večina se je tolažila in računala: sedaj bomo pa tem lažje in boljše gospodarili. Kaj se je zgodilo? Gospodarilo se je zadnji dve in pol leti na račun vrednosti naše krone, kajti v tej dobi smo dobili v promet ravno toliko dinarjev, kakor smo imeli praj papirnatih kron. To vidimo iz izkazov Narodne banke. Sedaj smo že vsled vednega tiskanja bankovcev (povrh jih ne tiskamo doma, temveč v Parizu in v Ameriki, da nas še tudi ta papir več stane!) srečno pri stanju leta 1920. Že vsled same te okolnosti je dinar na stališču vrednosti krone.

Zakaj se tiska toliko denarja?

Ako bi se tiskal ta denar samo zaradi prometnih potreb, bi ne bilo nič hudega, toda denar se tiska, ker ga rabi finančni minister za plače vojski, uradnikom in uslužbencem in zraven za sto in sto reči, ki bi jih lahko pogrešali odnosno opustili. Ker se torej redni izdatki ne krijejo z rednimi državnimi dohodki, meče naš škodo vrednosti finančni minister ven vedno večje množine papirja. Mi gremo v našem državnem gospodarstvu popolnoma isto pot, kakor Nemška Avstrija, samo ne tako hitro.

Kako spraviti proračun v red? Ali naj uvedemo nove davke? Ne, ni treba. Pred vsem naj vsi kraji in vsi stanovi v naši državi plačajo toliko, kakor plačujemo Slovenci, pa bo kasa finančnega ministra že izdatnejše polna! Če to redno plačevanje in izjednačenje ne bo zadostovalo, potem moramo napraviti tako, kakor napravijo kmet: če mu gospodarstvo ne nese za avtomobil, celo za kočijo ne, pa se vozi z vozom brez »feder« in z garcami. Tudi mi bomo morali v državnem gospodarstvu zavreči avtomobil in kočijo ter morali lepo ponižno furati za navadnim vozom. Treba bo pač črtati velik del izdatkov za vojsko, treba bo štediti pri nastavljanju uradnišva in skrajšati število, treba bo črtati vse izdatke za Sokolstvo, gledišča in stotine podobnih reči, kjer se lahko prihrani lepe milijone. Najbolj pa izgnati ostudno korupcijo.

Naš izvoz in uvoz.

Vrednost denarja je poleg rednega, dobrega proračuna odvisna tudi od izvoza in uvoza. Ako je vrednost stvari, ki jih uvozimo v državo večja, kakor je vrednost blaga, ki ga pošiljamo ven iz države, potem pravimo: naša trgovinska bilanca je pasivna. Mi več izdamo, kakor pa prigrisodamo. Z drugimi besedami: mi lezemo pri tujcih v dolgove. Ali je to potrebno? Gotovo, brez uvoza ne moremo biti, ali ni treba, da bi vse uvažali, kar uvažamo. Vzemimo za vzgled samo sladkor! V naši državi imamo 7 tovarn za pridelovanje sladkorja in če bi vse vedno delale toliko, kolikor bi lahko, ne bi trebalo uvažati niti enega kilograma. Kako je v resnici? Rabimo nad 7 tisoč vagonov na leto, pridelamo v naših tovarnah pa le okroglo 4 tisoč vagonov, torej uvozimo vsako leto najmanj 3000 vagonov, katere kupimo večinoma na Češkem in celo v Ameriki. Zakaj to? Ker smo tako neumno začeli izvajati agrarno reformo, da smo uničili velik sladkorne domače industrije in ker naš nesposobni promet ne spravi niti tega polovičnega pridelka sladkorne pese pravočasno in v redu v tovarne. Kakor je s sladkorjem, tako je še s celo vrsto drugih predmetov. Uvaž pa se tudi reči, ki jih prav nič ne bi rabili. Recimo: mi bi prav lahko živeli brez tujih »finih« vin, likerjev, šampanjcev, tujih jedi in raznih lepoticnih in gizdalinskih reči. Seveda bi moralo postati življenje v naših velikih mestih pri moških in ženskah bolj preprosto in pošteno.

Naša posojila.

Pri posojilih, ki smo jih najeli, bi morali pogledati dobro za vsak dinar, ali ga res porabimo v državno korist, ali ga plodonosno naložimo. Sedaj pa si oglejmo samo, kaj se dela z dolgarskim posojilom! Rekli so, da bodo zidali železnice, pa je šel in zabil že celo vrsto milijonov dinarjev »pomočnik« finančnega ministra za »dviganje« naše valute. Kako jo je dvignil? Tako, da so tisti dolarji fuč, valuta pa naglo gre zopet na tisto točko, na kateri je bila, predno je ta gospod strokovnjak začel svoje »strokovnjaško« delo. In takih reči je še cela vrsta.

Ali zdaj veste vsaj osnovne vzroke, zakaj je naš denar brez vrednosti? Pustite gospodariti našim samostojnežem, našim demokratom in njihovim bratcem še